

vastused

1. D - 2 punkti, E - 1 punkt

2. A 1 punkt

3. D - 2 punkti, C - 1 punkt

4. Iga õige vastus 0,5 punkti, kokku 6,5 punkti

Veri - 11 ; eksotsütoos - 13; pankrease rakk - 14 ; transportvesiikul - 7; insuliini molekulid - 12; transkriptsioon - 1; translatsioon - 8; vesiikul insuliiniga - 9; kare tsütoplasma võrgustik - 4; tuumapoor - 2; sile tsütoplasma võrgustik - 5; kinesiini liikumine mööda mikrotoubulit - 6 ; polüpeptiidist saab valk – 10

5. A - 2 punkti, E - 1 punkt

6. A 1 punkt

7. B- 2 punkti, E- 1 punkt

8. D ja F 2 punkti

9. A - 4, 5, 10, B - 3, 6, 11 6 õiget - 2 punkti, 3 - 5 õiget - 1 punkt

10. A - O₂ , B – NADP 2 punkti

11. C- 2 punkti, B - 1 punkt

12. A ja E 2 punkti

13. D - 2 punkti, C - 1 punkt

14. Hemofiilia on X-liiteline retsessiivne haigus. Kui mehel (Jüri isa) on retsessiivne alleel X-kromosoomis, siis ei saa see päranduda poegadele (Jüri), sest pojad saavad isadelt vaid Y- kromosoomi. 2 punkti

15. D 1 punkt

16. C 1 punkt

17. Neis ringides on aktiivsed sümbiootilised seened (seenering) koostöös muru taimedega, kes varustavad taimi veega paremini. 2 punkti Üks aspekt, 1punkt

18. Soomaa 2 punkti

19. A 1 punkt

20. A 2 punkti

21. A 1 punkt

22. C- 2 punkti, A- 1 punkt

23. A 1 punkt

24. 3 punkti

A	B	C	D	E	F
4	3	5	2	1	6

25. D 2 punkti

26. 3 punkti

Meie Prisma kauplustest võib leida kanamaitsetelisi mükovalgust tooteid. Toiduainete tehnoloogi Kristel Vene sõnul on mükovalk väärtuslik toit, mille koostises on puudu vaid **rasvad**. Seda puudust saab ületada ja seda juba tehakse, pannes tööle geneetiliselt muudetud **pärmseened**, keda toidetakse **saepurust eraldatud ligniiniga**.

26.1. Võimalikke vastuseid: krevettide tee meie kauplustesse on **väga pikk** : Kanadast Albaania kaudu Eestisse ja **transport on kallis, saastab** keskkonda, kasutatakse (albaanlaste) **odavtööjõudu**, krevettidest toituva paljud **vaalalised jt.** (Hinnatakse kuni 3 põhjendust, a' 0,5p)

27. 2,5 punkti

Eestis võivad puugid levitada **kolme** nakkushaigust. Neist ühe – Lyme'i tõve ehk borrelioosi tekitaja selgitati välja alles 1981.a. See **bakter nimega Borrelia burgdorferi ei tekita toksine** ja seepärast on tõbe raske diagnoosida: **antikehad** kujunevad veres viivitusega ja haigus võib jääda varases faasis määramata. Haigusetekitaja vaheperemeheks on **metsas elavad selgroogsed loomad ja koduloomad**.

28. Hunt 1 punkt

29. B ja D 2 punkti

30. Iga õige lünk 0,25 punkti, kokku 5 punkti

Hapniku aatom on atmosfääris **süsihappegaasi** koostises, mida kask oma lehtedes **fotosünteesi** käigus kasutab ning hapniku aatom jõuab nüüd **glükoosi** koostisesse. Sellest teeb puu polümeerisatsiooni käigus endale **tselluloosi** ja saab lehti juurde kasvatada. Suve teisel poolel varub kask endale kevadeks **glükoosi või sahharoosi, või orgaanilisi aineid**, saates seda/neid lehtedest mööda **floeemi või juht-** kudet alla juurtesse. 1. võimalus: Kase juurtega moodustab kaseriisikas **mükoriisa/ sümbioos**, mille abil ta saab puult **glükoosi või sahharoosi** ja lagundab selle/need **rakuhingamise** käigus **süsihappegaasiks** ja veeks. Hapniku aatom on nüüd **süsihappegaasi** koostises ja tagasi atmosfääris.

2. võimalus: kaseriisikas kasutab need molekulid oma rakukestade peamise polümeerse koostismaterjali - **kitiini** sünteesiks ja kasvatab endale rohkem **viljakehi**, mida inimene sööb. Hapniku aatom on jõudnud seene **rakuseina** koostises inimese soolestikku.

Jätkamiseks vali ja otsusta kas mõlemad alljärgnevad variandid (a ja b) on õiged, või kui üks on vale, siis selle lünkteksti ei täida, tõmba see maha ning põhjenda, miks see on vale.

a) Soolestikus lagundatakse polümeerne rakuseina ühend **glükoosi** molekulideks, mis liiguvad läbi **sooleseina** verre ja sealt iga raku **mitokondrisse**. Selles toimub protsess nimega **rakuhingamine** , mille tulemusel vabanevad **CO₂** molekulid ja **H₂O** molekulid. Hapniku aatom on tagasi atmosfääris **süsihappegaasi** koostises.

b) Soolestikust liigub polümeerne ühend väliskeskkonda ja jõuab pinnasesse, kus saprotroofsed mikroorganismid lagundavad selle järk-järgult **süsihappegaasiks** ja veeks. Hapniku aatom on tagasi atmosfääris **süsihappegaasi** koostises.

Põhjendus: a variant on vale, sest inimene ei seedi kitiini

Vastuse iga õigesti täidetud lünk annab 0,25 punkti, kokku 16 X 0,25 punkti = 4 punkti

Õige otsus, et a variant on vale - 0,5 punkti

Õige põhjendus, et inimene ei seedi kitiini – 0,5 punkti

Kokku 56 punkti